

БЪЛГАРСКА
НАРОДНА БАНКА

**Насоки за банки относно рисковете от нарушаване/неприлагане и
заобикаляне на целеви финансови санкции за финансиране на
пролиферацията**

Банките следва да съобразят настоящите насоки при работа с клиенти във връзка с въвеждане на режим за прилагане на целеви финансови санкции за финансиране на пролиферацията в националното законодателство.

Настоящите Насоки са приети от Управителния съвет на Българската народна банка с Решение № 606 от 8.12.2025 г. на основание чл. 73, ал. 4 във връзка с ал. 1, т. 11 от Закона за кредитните институции, и във връзка с 108, ал. 6, т. 1 от Закона за мерките срещу изпирането на пари, чл. 14а, ал. 2, т. 1 от Закона за мерките срещу финансирането на тероризма и на разпространението на оръжия за масово унищожение, както и пар. 9.8, буква б) от Насоки на ЕБО относно рисковите фактори, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризма (ИП/ФТ)ЕВА/GL/2021/02, и пар. 61, буква г) от Насоки на ЕБО относно характеристиките на рисковото базирания подход при надзора на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма (ЕВА/GL/2021/16).

12.2025 г.

Съдържание

I. Санкционен режим във връзка с финансиране на пролиферацията – международен, регионален и национален аспект	3
1. Международен и регионален аспект	3
2. Режим за прилагане на ЦФС-ФП в България	5
II. Прилагане на ЦФС, свързани с ФП, от страна на банки	6
1. Процес на прилагане на ЦФС, свързани с ФП	6
2. Неприлагане и заобикаляне на целеви финансови санкции, свързани с финансиране на пролиферацията.....	8
III. Оценка на риска.....	10
1. Риск от неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП.....	10
2. Оценка на рисковете от финансиране на пролиферацията	11
3. Примери за банкови услуги/продукти, уязвими от потенциално нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП	14
IV. Сметчане на риска от потенциално нарушение/неприлагане на санкциите/санкционните режими или от заобикаляне на санкциите	16
1. Пропорционалност на мерките за сметчане на риска	17
2. Мерки за сметчане на риска от потенциално нарушение/неприлагане на ЦФС-ФП.....	17
3. Мерки за сметчане на риска от заобикаляне на ЦФС-ФП.....	18
4. Мерки за разширена комплексна проверка.....	19
5. Избягване на риска (дерискинг).....	19
Приложение 1 – Примерни рискови индикатори (червени флагове) за потенциално нарушение/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП	21
1. Рискови индикатори, свързани с клиентския профил.....	22
2. Рискови индикатори, свързани със сметка или трансакция	23
3. Индикатори, свързани с корабоплавателния сектор	24
4. Индикатори, свързани с търговско финансиране	25

Съкращения	
FATF	Група за финансови действия срещу изпирането на пари - Международна организация, учредена по инициатива на Г7 през 1989 г., която разработва и следи за прилагане на политики за борба с изпирането на пари; в последствие мандатът ѝ е разширен и за борба с финансирането на тероризма (2001 г.), с финансиране на пролиферацията (2008 г.)
ДАНС	Държавна агенция „Национална сигурност“
ЕС	Европейски съюз
ЗМИП	Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТРОМУ	Закон за мерките срещу финансирането на тероризма и на разпространението на оръжия за масово унищожение
ИП/ФТ	Изпиране на пари и финансиране на тероризъм
ОВППС	Общата външна политика и политика на сигурност на ЕС
ППЗМИП	Правилник за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари
СС на ООН	Съвет за сигурност на ООН
ФЛ	Физическо лице
ФП	Финансиране на пролиферацията/финансиране на разпространението на оръжия за масово унищожение
ФТ	Финансиране на тероризма
ЦФС-ФП (TFS-PF)	Целеви финансови санкции за финансиране на пролиферацията (Targeted financial sanctions on proliferation financing)
ЦФС-ФТ (TFS-TF)	Целеви финансови санкции за финансиране на тероризма (Targeted financial sanctions on terrorist financing)
ЮЛ	Юридическо лице

I. Санкционен режим във връзка с финансиране на пролиферацията¹ – международен, регионален и национален аспект

1. Международен и регионален аспект

Прилагането на целеви финансови санкции за финансиране на пролиферацията (ЦФС-ФП) се основава на резолюции на СС на ООН, които обикновено се транспонират в ЕС чрез мерки като решения и регламенти на Съвета на ЕС, за да се осигури последователното им прилагане във всички държави-членки. Например ЦФС-ФП, свързани с Резолюция 1718 на СС на ООН за Северна Корея, са транспонирани в европейското право с Обща позиция 2006/795, Регламент 329/2007 и Решение на Съвета 2013/183/CFSP.

¹Финансиране на пролиферацията или финансиране на разпространението на оръжия за масово унищожение се определя като предоставяне на средства или финансови услуги, използвани за производство, придобиване, притежаване, разработване, износ, претоварване, посредничество, транспортиране, трансфер, складиране или използване на ядрени, химически или биологични оръжия и средствата за тяхната доставка и свързаните с тях материали. Представява значителна заплаха за международния мир и сигурност съгласно съответни резолюции на Съвета за сигурност на ООН.

СС на ООН и ЕС поддържат консолидирани санкционни списъци², в които освен ЦФС, свързани с ФТ и ФП, са включени и др. санкционни режими (защита на човешки права и мира, и териториален суверенитет). Първоначално задълженията се прилагат спрямо два специфични режима за държави (Северна Корея и Иран) и изискват останалите държави да замразяват незабавно средства и други активи, както и да обезпечат средствата и другите активи така, че те да не бъдат достъпни директно/индиректно в полза на: лице/организация, посочени от ООН; лица и организации, действащи от името на такива лица и организации по техни указания; и такива, които са контролирани от лица и организации, посочени в тези 2 режима от ООН³.

Санкционните списъци включват физически лица, юридически лица, групи и организации, като се следва определена процедура за включване или изваждане от съответния санкционен списък към ООН или ЕС. Резолуциите на СС на ООН за санкционните списъци за ЦФС-ФП, подобно на ЦФС-ФТ, предвиждат процедури⁴ за включване и изключване на лица и организации от списъците, както и размразяване (прекратяване на блокиране) и предоставяне на достъп до замразени средства и активи. В ЕС, санкционирани лица могат да отправят искане до Съвета или Съда на ЕС за изваждането им от санкционни списъци. Прилагането на мерките срещу лица, включени в списъци за ЦФС-ФП на СС на ООН и ЕС, се извършва на ниво държава-членка.

Прилагането на ЦФС-ФП налага незабавно замразяване на средства или други активи, както и забрана за директно/индиректно осигуряване на достъп до средства/други активи на лица и организации, посочени в санкционните списъци за ЦФС-ФП и последващите техни актуализации, като лицата и организациите, посочени в тези списъци, не се уведомяват предварително за предприетите действия (включително и от банките).

---

² [United Nations Security Council Consolidated List | United Nations Security Council](#) и [Consolidated list of persons, groups and entities subject to EU financial sanctions - Data Europa EU / EU Sanctions Map](#)

³ От октомври 2023 г. ЦФС-ФП, посочени в Резолюция 2231 на СС на ООН и отнасящи се за Иран, престанаха да се прилагат, но Съветът запази автономните мерки на ЕС в рамките на режима, както и списъка със санкции спрямо лицата и образуванията, първоначално посочени от ООН за участие в дейности с ядрени или балистични ракети или свързани с Корпуса на гвардейците на ислямската революция (IRGC); последна актуализация 13.09.2024 г. - Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/2465 на Комисията. На 29.08.2025 г. Великобритания, Франция и Германия задействаха т. нар. механизъм за възстановяване на санкциите на ООН срещу Иран, заложен в ядреното споразумение със страната от 2015 г. На 28.10.2025 г. е публикувано прес-съобщение за възстановяване на санкционния списък (43 ФЛ и 78 ЮЛ) <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2025-09-28/note-correspondents-re-application-of-resolutions-1696-%282006%29-1737-%282006%29-1747-%282007%29-1803-%282008%29-1835-%282008%29-and-1929-%282010%29-concerning-the-islamic-republic>.

⁴ https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/materials/procedures_listing, <https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/materials/procedures-delisting>, <https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/exemptions-measures/arms-embargo>. Обобщена информация по въпроса се съдържа в докладите на комитета, създаден съгласно резолюция 1718(2006), (https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/panel_experts/reports; <https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/annual-reports>).

FATF разработва и прилага международен стандарт за целеви финансови санкции за финансиране на пролиферацията, формулирани в препоръка 7 на FATF⁵. Съгласно стандартите на FATF всяка държава трябва да прилага режим на ЦФС за ФП, за да се спазят изискванията на СС на ООН, свързани с предотвратяването и противодействието на разпространението на оръжия за масово унищожение и финансирането му.

2. Режим за прилагане на ЦФС-ФП в България

В България, с промените в националното законодателство - ЗМФТРОМУ⁶ се въвежда режим за прилагане на ЦФС-ФП, аналогичен на режима за прилагане на ЦФС-ФТ. Конкретно режимът включва:

- **Мерки срещу финансирането на пролиферацията:** 1. Блокиране на финансови средства и др. активи; и 2. Забрана да предоставяне на финансови средства и др. активи. При изпълнение на тези две мерки (вкл. при опит за извършване на сделка / операция) незабавно следва да се информират: министрите на вътрешните работи и финансите, председателят на ДАНС и Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество;
- **МВнР публикува незабавно** на интернет страницата си информация за приети Резолуции на СС на ООН и регламенти на Съвета на ЕС за ЦФС-ФП;
- С блокирани финансови средства и др. активи на лица, групи и организации от санкционен списък за ФП **може да се извършва плащане, след разрешение от министъра на вътрешните работи или др. определено от него лице** при следните случаи (допустими изключения след съответно разрешение за всеки конкретен случай):
  - Лечение/неотложни хуманитарни нужди на физическо лице, посочено в санкционен списък за ФП или членове на неговото семейство;
  - Задължение към държавата;
  - Възнаграждения за положен труд;
  - Задължително обществено осигуряване;
  - Задоволяване на текущи нужди на физическо лице, посочено в санкционен списък за ФП или членове на неговото семейство и
  - други разходи, които могат да бъдат разрешени съгласно съответните резолюции на СС на ООН⁷.
- **Сделките с блокирани финансови средства и др. активи на лица от санкционните списъци за ФП се забраняват**, а даденото от страните по такава сделка се отнема в полза на държавата (забраната не важи за дребни сделки и задоволяване на текущи нужди);

---

⁵ Международна организация, учредена по инициатива на Г7 през 1989 г., която разработва и следи за прилагане на политики за борба с изпирането на пари; в последствие мандатът ѝ е разширен и за борба с финансирането на тероризма (2001 г.), и за борба с финансирането на пролиферацията (2008 г.)

⁶ Изм. и доп. ДВ бр. 49 от 17 Юни 2025 г.

⁷ Разрешението за конкретен казус, свързан с блокирани средства/активи на лица, посочени от СС на ООН за ЦФС за ФП и ФТ се издава от министъра на вътрешните работи след получен положителен отговор (решение) от СС на ООН, като произнасянето е в срок до 48 часа от получаването на решението на СС на ООН по казуса; <https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/exemptions-measures/arms-embargo>.

- Мерките за ФП на ЕС (замразяване и забрана за предоставяне на финансови услуги) се преустановяват по реда на съответния регламент. Мерките за ФП на СС на ООН се **преустановяват в двудневен срок** от незабавното публикуване на информация от МВнР за заличаването на лице от резолюциите на Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации;
- **Контрол за изпълнението на задълженията** по ЗМФТРОМУ от банките се упражнява от ДФР-ДАНС и БНБ;
- **Указания за прилагане на мерките** от режима за ЦФС-ФП, както и условия за преустановяването им се дават от ДАНС, съгласувано с МВнР. Същите се публикуват на интернет страниците на ДАНС и МВнР.

ЗМФТРОМУ **не предвижда задължение за уведомяване** при знание, че дадени операции/сделки са насочени към ФП, каквото е предвидено при знание, че дадени операции или сделки са насочени към ФТ (задължението при ФТ е за всички субекти в държавата, като задължените по ЗМИП лица подават и уведомление до ДФР-ДАНС).

II. Прилагане на ЦФС, свързани с ФП, от страна на банки

1. Процес на прилагане на ЦФС, свързани с ФП

Процесът на прилагане на ЦФС-ФП се състои от следните елементи: проверка, прилагане на мерки, уведомяване на компетентни органи и последващи действия.

Вътрешните правила и процедури по прилагане на ЗМИП и ЗМФТРОМУ на банките трябва да съдържат информация за прилагането на ЦФС, свързани с ФП (като част от документа или като самостоятелен документ). Служителите и ръководството на съответната банка трябва да са запознати с тях и да ги прилагат коректно в ежедневния работен процес.

1.1. Проверка (screening)

Банките следва да извършват проверки, спрямо актуалните приложими списъци за ЦФС-ФП, дали:

- клиент (или негов действителен собственик), с който банка има делови взаимоотношения, или с който възнамерява да ги установи, е обект на ЦФС-ФП, като това включва: клиентите, техните действителни собственици, акционери, директори, управляващи, представляващи и пълномощници;
- планираната или извършената сделка/операция или действие нарушават ЦФС-ФП, като проверката включва всички страни по дадена сделка/операция/трансакция; и

Честотата на тази проверка е съизмерима с нивото на риск от нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП в две направления: 1. рискът, на който е изложен задълженият субект, и 2. рискът, свързан с конкретните делови взаимоотношения. Проверките следва да се извършват поне:

- при установяване на делови взаимоотношения или извършване на случайни сделки и операции (**преди** установяването на деловите взаимоотношения или изпълнението на случайната сделка/операция);

- в хода на вече установени делови взаимоотношения, през определен времеви период, съобразен с нивото на риска от неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП, свързани с конкретния клиент;
- при промени/актуализации на приложимите санкционни списъци за ЦФС-ФП;
- в случай на риск от нарушаване или съмнение за нарушаване на ЦФС-ФП.

Проверката при трансакциите трябва да обхваща входящи и изходящи международни плащания, както и трансакциите с акредитиви, гаранции, търговско и експортно финансиране.

В зависимост от клиентската база и обема на извършваните трансакции/операции/сделки, които се осъществяват от банки е удачно да се извърши преценка за ползването на софтуер (разработен за собствени нужди или от външен доставчик) за проверка на клиентската база, извършваните операции/трансакции/сделки, контрагенти, спрямо актуалните към даден момент санкционни списъци за ЦФС-ФП.

1.2. Прилагане на мерки

При наличие на положително съвпадение с лице/организация от санкционните списъци за ЦФС-ФП, банките следва да приложат мерките по чл. 3, ал. 1 от ЗМФТРОМУ - блокиране (замразяване⁸) на съответните средства/др. активи, и забрана за предоставяне на финансови услуги, финансови средства и други активи.

В тази връзка, банките следва да блокират всички финансови средства и други активи:

- които са собственост на лицата/организациите, посочени в приложимите актуални списъци с ЦФС-ФП, независимо в чие владение се намират, и
- намиращи се във владение, държани или контролирани от лицата/организациите, посочени в приложимите актуални списъци с ЦФС-ФП, както и от лица, действащи от тяхно име и за тяхна сметка или по тяхно указание.

Банките не следва да предоставят пряко или косвено финансови средства и други активи, както и финансови услуги на лица/организации, посочени в приложимите актуални списъци, и на лица, действащи от тяхно име и за тяхна сметка или по тяхно указание.

1.3. Уведомяване

Във всеки случай, след прилагането на мерките по чл. 3, ал. 1 от ЗМФТРОМУ, независимо дали те са спрямо съществуващи или потенциални клиенти, банката следва да уведоми институциите, посочени в ал. 2 от същия член (МВР, МФ, ДАНС и КОНПИ)⁹.

⁸ Използваната терминология в ЗМФТРОМУ е „блокиране“, като същото има действие на заповед или възбрана.

⁹ Съществуват и случаи на неумишлено засегнати лица/организации от санкционните списъци, чиито имена са подобни/съвпадат с лица/организации от санкционните списъци. СС на ООН проследява периодически неумишленото засягане и последствия за трети страни (<https://main.un.org/securitycouncil/en/content/repertoire/thematic-items>, в раздел „Санкции-обща въпроси, свързани със санкции“, последна публикация 2022 - превенция на хуманитарни и неумишлени последици от санкциите); Процедурата за изваждане от санкционен списък на СС на ООН (лица, заличени от списъците и

1.4. Последващи действия във връзка с блокирани средства

Освен за да се установят лица, попадащи в обхвата на приложимите санкционни списъци, банките следва да проверяват актуализациите на тези списъци и за да установят дали лица, спрямо които са приложили мерки по чл. 3 от ЗМФТРОМУ, са изключени от тях. Преди да прекрати прилагането на мерки по чл. 3 от ЗМФТРОМУ, всяка банка трябва да е сигурна в отпадането на задължението за прилагане на тези мерки.

В чл. 6, ал. 5-8 от ЗМФТРОМУ е регламентирана възможността министърът на вътрешните работи или оправомощено от него длъжностно лице да разреши извършване на плащане или на други разпоредителни действия с блокираните финансови средства и други финансови активи или икономически ресурси в определени случаи.

2. Неприлагане и заобикаляне на целеви финансови санкции, свързани с финансиране на пролиферацията

2.1. Неприлагане на ЦФС-ФП

Неприлагането на ЦФС-ФП е налице, когато спрямо лица, попадащи в обхвата на ЦФС-ФП, не са приложени мерките по чл. 3 от ЗМФТРОМУ.

Добри практики в банковия сектор¹⁰

- Данните за оборудване, стоки, технологии, софтуер и пр., които са включени в ограничителни списъци за ЦФС-ФП се зареждат във вътрешните системи на банката, същите са допълнителна информация, която подпомага процеса на преглед и вземане на решение по конкретен казус и/или за конкретен клиент в частта за превенция на ФП;
- При възникване на оперативна невъзможност за актуализация на списъците за ЦФС-ФП чрез основния прилаган подход е предвиден резервен, което гарантира използването на актуални данни по отношение на ФП;
- Предвидена е възможност за проверка на актуалността на зарежданите данни (от първоизточник/доставчик) от конкретна структурна единица в банката/банковата група, като по този начин се подсигурява и гарантира качество на използваните данни от санкционните списъци за ЦФС-ФП;
- Използване на допълнителна опция / канал за получаване на информация за ЦФС-ФП – абонамент към информационната система на МВНР;
- Извършване на регулярни проверки на цялата клиентска база (титуляри по сметки, управляващи/представляващи, пълномощници и действителни собственици), а не само при промени в списъците;
- Проверките спрямо списъците за ЦФС-ФП се извършват преди установяване на делови взаимоотношения и извършване на случайни операции.

лица с объркана идентификация с лице от списъка) е описана на: https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/delisting/individuals_identities; OFAC поддържа от януари 2025 г. нова платформа за проверка на гранични казуси - <https://apps-treas.my.site.com/ofac/s/ofac-hotline>; ЗМФТРОМУ урежда защитата на трети добросъвестни лица чрез исков ред (чл. 8, ал.5).

¹⁰ Добрите практики в настоящите насоки са изведени от анализ на прилаганите превантивни мерки за ФТ в сектора, ноември 2025 г.

- Проверките спрямо списъците за ЦФС-ФП се извършват независимо от праговете за извършване на комплексна проверка на клиента по чл. 11 от ЗМИП.

2.2. Заобикаляне на ЦФС-ФП

Заобикалянето на ЦФС-ФП е налице, когато чрез целенасочени усилия, лица/организации, попадащи в обхвата на ЦФС-ФП, се опитат да избегнат мерките по прилагането на тези санкции, например чрез преименуване, използване на посредници и фиктивни дружества и използване на алтернативни финансови мрежи с цел достъп до средства и други активи и услуги.

В международен аспект съществува риск от заобикаляне на ЦФС-ФП, подобен на ЦФС-ФТ, който се проявява на 2 нива – вътрешно в рамките на банките (свързано е с въвличане на служител) и външно (от клиент/контрагент на клиент):

- **Вътрешно заобикаляне** – служител/ли на банка може да участва в / подпомага пряко/косвено заобикаляне на наложени ЦФС-ФП. Съответно неизчерпателни примери за вътрешно заобикаляне са:
  - пропускане, изтриване, промяна или съкращаване на информация в платежните документи с цел да се избегне “прихващането” им като свързани със санкции в процеса по плащане;
  - непопълване на всички полета с данни, или грешно попълване на платежни документи;
  - структуриране на трансакции/сделки/операции с цел прикриване на участието на лице/организация, посочени в ограничителен списък по санкционни режими¹¹;
  - структуриране на факторинг сделка по начин, с който се цели прикриване участието на лице/организация, посочени в ограничителен списък по санкционни режими;
  - насърчаване/насочване на клиенти на банка за заобикаляне на санкции, забрани или рестрикции, свързани с лице/организация, посочени в ограничителен списък по санкционни режими;
  - създаване на процедури/вътрешни документи, вкл. бланки, които създават предпоставки за заобикаляне на санкционните режими.
- **Външно заобикаляне** - служител на банка може да идентифицира опит за заобикаляне на санкционен режим от страна на клиент (негов контрагент), касаещ дадена операция/трансакция/сделка. В този случай обработването ѝ трябва да бъде задържано и да се информира специализираната служба за превенция ИП/ФТ/ФП в банката. Съответно неизчерпателни примери за такова заобикаляне са:
  - повторно подаване на платежно нареждане, с цел да се избегне спиране или отказ от изпълнение, като се премахват данните, свързани със санкционни режими (напр. име на държава, лице/организация, обект на такъв режим); посочване на друго име на получател, друго основание и пр.);
  - промяна на адрес, с цел да се избегне връзката със санкционен режим (напр. клиент/негов контрагент посочва нов адрес);

---

¹¹ Има се предвид режим за ЦФС-ФП.

- повторно подаване на данни от доставчика/платеца, при факторинг сделки, като се премахват тези, свързани със санкционни режими (напр. име на държава, променено име на лице/организация от санкционните режими, променен адрес).

Добри практики

- Въведените сценарии следят за потенциално съмнение от заобикаляне на ЦФС-ФП;
- Сценариите са въведени с ясна обосновка и връзка с ЦФС-ФП, а не ЦФС-ФТ или други санкционни режими (например за Русия);
- Въведени са червени флагове за съмнение от заобикаляне на ЦФС-ФП, обособени от тези за ЦФС-ФТ;
- Разписване на конкретни мерки за разширена комплексна проверка при повишен риск от неприлагане/заобикаляне на ЦФС-ФП във вътрешните правила и процедури на банката.

III. Оценка на риска

За да изпълнят своите задължения за спазване на приложимите ЦФС-ФП, банките следва да идентифицират и оценят рисковете от неспазване (например да не бъдат блокирани финансовите активи на санкционирано лице) и заобикаляне на ЦФС-ФП.

Тази оценка следва да бъде документирана, за да може да бъде използвана и актуализирана, както и предоставена на компетентните органи. Оценката може да бъде включена като част от собствената оценка на риска по чл. 98 от ЗМИП, след като методологията за оценката се адаптира към рисковете от неспазване/неприлагане на ЦФС-ФП. Добра практика е когато собствената оценка на риска позволява да бъдат отделно идентифицирани и оценени рисковете от ИП/ФТ/ФП.

Характерът и обхватът на всяка оценка следва да бъдат съобразени с естеството и размера на дейността на банката.

1. Риск от неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП

Рискът от финансиране на пролиферацията се разглежда в две измерения:

- **Риск от потенциално нарушаване/неприлагане и заобикаляне на приложимите ЦФС-ФП.** Този обхват е залегнал в Препоръка 1 на FATF и Указанията на FATF за оценка на риска от финансиране на пролиферацията и тяхното смекчаване¹² и в настоящите насоки се разбира като „риск от финансиране на пролиферацията“. Този риск включва:
  - потенциално нарушаване/неприлагане на ЦФС: материализира се, когато посочените в санкционните списъци лица и организации имат достъп до финансови услуги и/или средства и др. активи. Реализира се при закъснение в комуникацията/актуализацията на списъците на национално ниво, липса на ясни отговорности на задължените лица от частния сектор, неадекватни политики и процедури за адресиране на риска от финансиране

¹² [Guidance on Proliferation Financing Risk Assessment and Mitigation](#), юни 2021 г.

на пролиферацията (т.е. слабости в процедурите за приемане на нови клиенти и текущ мониторинг, липса на обучение за персонала на задължените лица, неефективно управление на риска, липса на подходящи системи за скрининг на санкционните режими/нерегулярни или негъвкави скрининг процедури или липса на разбиране по отношение на прилагането на нормативните изисквания);

- **заобикаляне на ЦФС**: материализира се поради целенасочени усилия от включените в санкционните списъци лица/организации да заобиколят целевите финансови санкции (напр. чрез използване на фиктивни дружества, съвместни предприятия, фиктивни сметки, посредници и други измамни схеми).
- **Риск от разпространение на оръжия за масово унищожение¹³ и финансиране на пролиферацията¹⁴** - този риск е с по-широк обхват и включва не само риска от потенциалното нарушаване/неизпълнение и заобикаляне на приложимите ЦФС-ФП, но и др. рискове, извън обхвата на Препоръка 1 на FATF (напр. съмнение, че лице/организация, които не са в санкционен списък имат операции, насочени към разпространение на оръжия за масово унищожение/финансиране на пролиферацията). Разбирането на риска от разпространение на оръжия за масово унищожение и свързаното с него финансиране (което не се изисква съгласно стандартите на FATF), може да има положителен принос за разбирането на риска от нарушаване, неизпълнение или заобикаляне на ЦФС-ФП и прилагане на основани на риска мерки, за ограничаване на потенциално нарушаване на ЦФС.

2. Оценка на рисковете от финансиране на пролиферацията

2.1. Рискът от неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП е комбинация от заплахата, уязвимост и последствия

При оценката на заплахата, уязвимостите и последствията, банките следва да ползват различни и разнообразни източници на информация (неизчерпателно посочени):

- Национални и наднационални оценки на риска, доклади, съдържащи анализ на заплахата, примерни случаи на неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП;
- Информация, събрана чрез мерките за комплексна проверка на клиента (в частност – действителния собственик на клиента) и за операции, свързани с продажбата на стоки с двойна употреба, или стоки, подлежащи на експортен контрол;
- Типологии и случаи за ЦФС-ФП (актуални, по възможност);

---

¹³ Разпространението на оръжия за масово унищожение се отнася до производството, придобиването, притежаването, разработването, износа, трансбордирането, посредничеството, транспортирането, прехвърлянето, складирането или използването на ядрени, химически или биологични оръжия и техните средства за доставка и свързаните с тях материали (включително технологии с двойна употреба и стоки с двойна употреба, използвани за нелегитимни цели).

¹⁴ Финансирането на пролиферацията се отнася до риска от набиране, придвижване или предоставяне на средства, други активи или други икономически ресурси, или финансиране, изцяло или частично, на лица или образувания за целите на разпространението на ОМУ, включително разпространението на техните средства за доставка или свързани с тях материали (включително както технологии с двойна употреба, така и стоки с двойна употреба за нелегитимни цели).

- Актуални списъци на лица/организации, посочени в съответната Резолюция на СС на ООН ЦФС-ФП;
- Собствени (или групови, ако банката е част от група) бази данни, съдържащи информация за комплексна проверка на клиента (КПК) – при встъпване в делово отношение или последваща актуализация при текущ преглед (особено за действителната собственост на юридически лица и други правни образувания), и ако има - записи за сделки, касаещи стоки с двойна употреба или стоки, подлежащи на експортен контрол;
- Друга информация от компетентни органи и надеждни източници.

2.1.1 Заплаха

Заплахата се разглежда спрямо определени лица и образувания, които в миналото, настоящето или в бъдещето са причинили/имат потенциал да причинят заобикаляне, нарушаване/неприлагане на ЦФС-ФП. Такава заплаха може да бъде причинена и от лица или образувания, които действат за или от името на лица, включени в приложимите списъци за ЦФС-ФП.

За да установи и оцени заплахите, на които е изложена, банката следва да:

- Състави списък на явните и/или предполагаеми заплахи, на които е изложена, което може да включва: ключови сектори, продукти или услуги, за които е установила в различни източници на информация, че са свързани с по-висок риск от ФП; дейности, с които са се занимавали лица/субекти, попадащи в обхвата на ЦФС-ФП; други обстоятелства, поради които санкционирани лица/субекти не са лишени от своите активи или не са идентифицирани (напр. използване на подставени лица, действащи от името на санкционираните лица);
- Отчита, че заплахите от ФП, за разлика от тези от ИП/ФТ, могат да бъдат породени както от лица и образувания, посочени в ЦФС-ФП, така и от международните мрежи, които санкционираните са създали, за да прикрият дейността си и които могат също така да бъдат непряко свързани с тях. ФП може да произхожда както от законни, така и от незаконни дейности за набиране на средства или за получаване на чуждестранна валута¹⁵. Тези дейности могат да се извършват в множество юрисдикции. Често санкционираните лица и образувания използват подставени лица и фиктивни дружества, за да извършват такива дейности;
- Има предвид, че видовете и степента на заплахите от ФП се различават по държави, сектори и субекти, поради което следва да има цялостен подход при събирането на информация за заплахите и да използва наличните източници на информация, свързани с националните, регионалните и международните заплахи за ФП.

¹⁵ Пример за законни дейности - легитимно набавяне/и търговия със стоки с двойна употреба или стоки, подлежащи на експортен контрол или консумативи и техника от аграрни/производствени сектори се отклонява за пролиферация. По отношение на незаконните дейности примерите са с контрабанда на парични средства, злато и други стоки с висока стойност, кибератаки, трафик на наркотици, износ на оръжия и природни ресурси като пясък и др.

2.1.2. Уязвимост

Уязвимостта представлява всичко, което може да бъде използвано от заплахата или да подпомогне/улесни неприлагането или заобикалянето на ЦФС-ФП. Примерите за уязвимост включват характеристиките на определен стопански сектор, финансов продукт или вид услуга, които ги правят привлекателни за лица или организации, които целят да заобиколят ЦФС-ФП. Различните уязвимости могат условно да бъдат разделени на:

- Структурни – специфични за държавите/регионите (например, държави, за които е известно, че имат недостатъци в системите за борба с ФП). При преценката на значимостта на уязвимостите, банката следва да взема предвид: естеството, мащаба, разнообразието и географския отпечатък на дейността си, своите целеви пазари и клиенти, както и обема и стойността на извършваните трансакции.
- Секторни – специфични уязвимости, поради които отделни сектори могат да бъдат използвани за заобикаляне на ЦФС-ФП, като например: по-ниско ниво на разбиране на рисковете от ФП и/или изискванията за прилагане на ЦФС-ФП, както и недостатъчно развита култура на съответствие, сложност и обхват на движението на средства¹⁶.
- Специфични за клиентите, продуктите/услугите и операциите на банката, например:
  - сложността на даден продукт/услуга; презграничният характер на продукта (например чрез механизмите за доставка на продукта/услугата); достъпност; дали се предлага на широк или ограничен кръг от клиенти;
  - каква част от клиентите, извършват презгранични операции, включващи юридически лица, за които е вероятно да са фиктивни дружества;
  - трансакционното поведение на клиентите, вкл. честотата, обема, географския обхват на трансакциите, както и дали трансакциите са свързани с обичайната стопанска дейност на клиента.

2.1.3. Последствия

Банките следва да оценят потенциалната вероятност от материализирането на рисковете, като могат да вземат предвид информация за случаи на неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП; информация от компетентни органи, типологии, силни страни или уязвимост на мерките за контрол, които прилагат, както и възможности и намерения на санкционирани лица/образувания за заобикаляне на ЦФС-ФП (доколкото е възможно да се намери такава информация).

Следва да се определят и потенциални последствия от материализирането на рисковете (хипотеза, при която на лица и образувания, попадащи в обхвата на ЦФС-ФП, се предоставят средства или активи, които в крайна сметка биха могли да им позволят финансиране на пролиферацията). Нарушаването/неприлагането и заобикалянето на ЦФС-

---

¹⁶ В [Guidance on Proliferation Financing Risk Assessment and Mitigation](#) (юни 2021 г.) са посочени следните примерни сектори: доставчици на доверителни и фирмени услуги (trust and company service providers); търговия с благородни и ценни метали и камъни; доставчици на услуги за виртуални активи; корабоплаване.

ФП може също така да доведе до накърняване на репутацията на държавата, съответния(те) сектор(и) или банката, както и до наказания.

2.2. Оценка на присъщ и остатъчен риск от неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП

Присъщият риск от неприлагане/заобикаляне на ЦФС-ФП се определя от нивото на риск преди въвеждането на мерки за смекчаване или намаляване на този риск. Разбирането на присъщия риск е важно, защото улеснява оценката на ефективността на мерките за контрол и потенциалните последици от този риск за банката. Присъщият риск за банката се отнася до естеството, видовете и сложността на предоставяните продукти и услуги, нейните клиенти (вкл. и/или действителни собственици) и тяхното географско разпределение и механизмите за доставка. Банката следва да прилага мерки, чрез които да смекчи присъщия риск, на които е изложена.

Остатъчният риск от неприлагане/заобикаляне на ЦФС-ФП е рискът, който остава след прилагането на мерки за смекчаване на присъщия риск. Разбирането на остатъчния риск позволява на банката да определи дали ефективно управлява риска, като високата степен на остатъчния риск може да подсказва, че мерките за контрол са неадекватни и че банката трябва да предприеме допълнителни коригиращи действия за ограничаването му. Пример за остатъчен риск са ситуации, при които банката не може да идентифицира санкциониранията лица/субекти дори след въвеждането на разширени мерки за проверка.

3. Примери за банкови услуги/продукти, уязвими от потенциално нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП¹⁷

Кореспондентските услуги, предоставяни от банките, все повече се използват от включените в санкционните списъци лица и образувания, тъй като те често използват международната търговия за заобикаляне на санкциите. На банките-респонденти може да се предоставят широк спектър от услуги, включително управление на пари в брой (например лихвоносни сметки в различни валути), международни банкови преводи, клиринг на чекове, плащане по сметки и валутни услуги. Често множество посреднически финансови институции участват в една трансакция. Тези услуги позволяват обработката на банкови преводи, международни търговски сетълменти, парични преводи и трансгранични плащания. Както е посочено в различни доклади на експертната група към Резолюция 1718 на СС на ООН от 2017 г., кореспондентските банкови услуги са позволили на посочени в санкционните списъци субекти и техните сътрудници да извършват редовни преводи към различни посредници в Азия и Близкия изток, чрез лични или фиктивни фирмени сметки, за да могат тези посредници да извършват трансакции от тяхно име. Посредниците също така създават дружества в друга юрисдикция в Азия, а тези дружества организират плащания към доставчици и преводи в мрежа и започват серия от трансакции, клирингирани чрез няколко банки-кореспонденти в САЩ, които са имали ограничен поглед върху

---

¹⁷ Тази информация е налице в доклади на Експертната група по Резолюция на СС на ООН 1718 (S/2017/150; S/2017/742; S/2018/171; S/2019/691)), които могат да се ползва за допълнителна информация.

произхода или бенефициентите за конкретна трансакция. Тези случаи показват, че банките може да се сблъскат с предизвикателства при проверката (скрининг) на трансакции, които преминават през чуждестранни респонденти, тъй като включените в санкционните списъци лица са склонни да създават корпоративни структури с множество нива и фиктивни дружества, за да получат достъп до международната финансова система. Банките трябва да разбират рисковия профил на своите чуждестранни респонденти и да определят подходящи мерки за смекчаване на рисковете.

Въпреки че кореспондентското банкиране създава уязвимост от потенциално нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП, това не означава, че всички кореспондентски взаимоотношения представляват еднакъв или неприемливо висок риск и че банките трябва да избягват бизнес с банки-респонденти от юрисдикции или региони, за които се смята, че са изложени на висок риск. Оценката на риска на кореспондентските взаимоотношения се прави за всеки отделен случай, за всяка връзка и винаги трябва да се отчитат вътрешните контроли и мерките за смекчаване на риска, прилагани от банката-респондент, също както при рисковете от ИП/ФТ.

Търговското финансиране е друг пример за услуга, използвана от посочените в санкционните списъци лица и образувания, тъй като избягването на ЦФС-ФП често включва презгранична търговия на стоки. Докато по-голямата част от търговията се извършва чрез преводи по открити сметки, друга част се извършва с помощта на инструменти за търговско финансиране, които включват банка, действаща като посредник, гарантираща трансакция, ако определени документални изисквания са изпълнени от контрагентите по сделката. Посочените в санкционните списъци лица и образувания разчитат на инструменти за търговско финансиране, използвайки фалшифицирани документи, объркано представяне на страните по дадена трансакция или уговаряйки различна крайна дестинация или краен потребител от посочения в документите.

В приложение към настоящите насоки са посочени и примерни рискови индикатори за потенциално нарушение/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП (червени флагове).

Добри практики

- Като част от собствената оценка на риска (СОР) по чл. 98 от ЗМИП банките, в качество на задължени субекти по ЗМИП и ЗМФТРОМУ, оценяват заплахите, уязвимостите и последствията, свързани с ФП и приложими за тях (например, държави, в които те или техните клиенти осъществяват дейност, продукти, уязвими на ФП заплаха, и пр.);
- Когато банката има клонове и дъщерни предприятия, груповата СОР включва риска от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП, на който те са изложени;
- Резултатите от СОР съдържат отделни нива на присъщ риск, смекчавачи мерки и остатъчен риск от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП;
- Рисковите фактори в СОР разграничават риска от неприлагане на ЦФС-ФП от риска от заобикаляне на ЦФС-ФП.

Важен елемент, който следва да се отбележи, е разликата между международния стандарт и европейската регулация Списъците на FATF и ЕК и заплахите от ФП: Докато държава може да бъде включена в списък (отчасти) поради заплаха от ФП, то самото

включване в списъка не означава, че държавата задължително реализира такъв риск. За да оценят риска от ФП, произтичащ от включените в списъците (на FATF и ЕК) държави, банките като задължени субекти по ЗМИП и ЗМФТРОМУ следва да се запознаят с придружаващата информация и обосновката за включването на държавата в списъка, както и други документи от надеждни източници (ЕК, FATF).

IV. Сметчаване на риска от потенциално нарушение/неприлагане на санкциите/санкционните режими или от заобикаляне на санкциите

Банките следва да разполагат с политики, механизми за контрол и процедури за ефективно управление и намаляване на установените рискове от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП, да наблюдават и контролират прилагането на тези контролни механизми, както и да ги подобряват, когато е необходимо.

За тази цел банките могат да използват съществуващите си системи, процеси и контроли за съответствие (compliance) и прилагане на ЦФС. В случаите, в които въвеждат нови процеси, системи и контроли, както и когато използват съществуващи такива, банките трябва да се уверят, че те са подходящи и да извършат съответните промени, ако е необходимо.

Политиките, контролите и процедурите следва да бъдат одобрени от висшето ръководство, а мерките, предприети за управление и намаляване на рисковете (независимо дали са по-високи или по-ниски), следва да са в съответствие с националните изисквания и с указанията на компетентните органи.

Банките следва да използват подходяща информация (напр. типологии, резултати от национални оценки на риска), за да подобрят разбирането на рисковете от финансиране на пролиферацията. Банките трябва да развият ясно разбиране на контекстуалната информация и източниците на рискове за финансиране на пролиферацията, на които са изложени, и да предприемат подходящи мерки за тяхното сметчаване в съответствие с националното законодателство. Естеството на мерките за намаляване на риска зависи от източника и степента на рисковете и може да включва:

- Подобрени процеси за приемане на нови клиенти (включително относно установяване на действителните им собственици);
- Мерки за разширена комплексна проверка на клиентите;
- Поддържане на точни и актуални данни за клиента;
- Редовен контрол за гарантиране на ефективността на процедурите за проверка на клиентската база със санкционните режими;
- Използване на съществуващите програми за съответствие (включително вътрешни контроли) за идентифициране на потенциално избягване на санкционните режими.

1. Пропорционалност на мерките за смекчаване на риска

При наличие на по-високи рискове банките предприемат съразмерни мерки за управление и намаляване/смекчаване на рисковете (т.е. въвеждане на засилен контрол, насочен към установяване на евентуални нарушения, неизпълнение или заобикаляне на ЦФС-ФП). Съответно, когато рисковете са по-ниски, те следва да гарантират, че мерките им са съизмерими с нивото на риска, като същевременно гарантират пълното прилагане на ЦФС-ФП.

Банките следва да отделят време и ресурси за смекчаване на риска пропорционално на нивото на установения риск. Примери за ситуации, които представляват по-нисък риск, са:

- обслужване на предимно местни и по-нискорискови клиенти;
- ограничени бизнес дейности с редовни клиенти;
- повтарящи се микротрансакции, свързани с цикъл на получаване на заплати или регулярни плащания.

Обхватът на вътрешния контрол, включително мерките за комплексна проверка, които са подходящи за смекчаване на риска от заобикаляне на санкции, следва да е съобразен с естеството на дейността на банките и услугите, които предлагат.

2. Мерки за смекчаване на риска от потенциално нарушение/неприлагане на ЦФС-ФП

Потенциално нарушение/неприлагане на ЦФС-ФП обикновено може да бъде резултат от неадекватни вътрешни контроли (напр. неадекватна комплексна проверка, или непълно клиентско досие, закъснения при проверките (скрининг) на клиентите, неадекватни системи и процедури за наблюдение и проверка на трансакциите, използване на неактуални списъци със санкции и липса на точност при съвпадение на имена).

Стандартите на FATF изискват прилагането на целевите финансови санкции да става без забавяне. Когато националната регулаторна рамка не забранява, банките могат да въведат промените в санкционните режими на ООН или ЕС в своята система за наблюдение и мониторинг, без да чакат национално транспониране или съобщение от съответен национален орган.

Обучението на персонала на банките, особено за служителите, които са ангажирани с процеса по встъпване в и поддържане на делови взаимоотношения с нови клиенти и осъществяват наблюдението и проверката на трансакциите и обработката на оценките на риска е от основно значение за осигуряване на ефективен режим на съответствие. По целесъобразност персоналет на банките трябва да е наясно с рисковете от нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП, типологиите за санкциите и необходимите мерки за намаляване на този риск. Тези програми за обучение могат да бъдат включени в съществуващото обучение по санкции или по-широки обучителни модули за превенция от ИП/ФТ/ФП.

Информация за ЦФС-ФП, както и тази за ЦФС-ФТ трябва да бъде включена както при въвеждащото, така и при последващо регулярно ИП/ФТ/ФП обучение за служители (включително служители от специализираната служба за превенция ИП/ФТ/ФП в банката).

За целта може да се използват информационни материали, базирани на докладите на комитета по резолюция 1718 (<https://main.un.org/securitycouncil/en/sanctions/1718/annual-reports>).

3. Мерки за смекчаване на риска от заобикаляне на ЦФС-ФП

При намаляването на рисковете от заобикаляне на ЦФС-ФП банките следва да прилагат подход, пропорционален на риска, на който са изложени. Схемите за заобикаляне на санкциите имат за цел да скрият включените в санкционните режими лица и образувания, което може да постави банките в ситуации, в които въпреки доброто разбиране на рисковете, стабилната функция за съответствие (compliance) и добрата комплексна проверка на клиентите, може да не са в състояние да открият всички възможни схеми за заобикаляне на ЦФС-ФП, което поражда финансови, правни и репутационни рискове за банките.

Рисковете са завишени, когато дадена банка не разбира рисковете от потенциални схеми за заобикаляне на ЦФС-ФП и как да прилага персонализирани смекчаващи мерки, основани на риска. Банките, изложени на по-висок риск, следва активно да актуализират своите практики и процедури за управление на риска, като използват разнообразни източници на информация, вкл. насоки, предоставени от компетентни органи, индикатори за риск, типологии и доклади на експертните групи към съответните Резолюции на СС на ООН по отношение на финансирането на пролиферацията. Тези практики и процедури следва да бъдат съобразени с рисковия профил на банката и периодично да се преразглеждат, за да се гарантира, че остават актуални спрямо тенденциите на национално и международно ниво.

При големи банки, предоставящи разнообразни продукти и услуги, инвестициите в технологии и изкуствен интелект могат да помогнат при идентифицирането на връзки и взаимоотношения, създаването на сценарии за ФП и разпознаването на модели (напр. време на транзакциите, стойност, цел, контрагенти, геолокация), които биха били трудни за установяване по друг начин.

Тъй като санкционираните лица все повече използват усъвършенствани техники за измама, включително техники за премахване¹⁸ на преводи/плащания, за да скрият истинската си самоличност и да прикрият действителните собственици, банките следва да бъдат бдителни по отношение на такива рискове и да използват подходящи инструменти за справяне с тях.

---

¹⁸ т. нар. - stripping – умишлено действие за промяна/премахване на информация от плащане или инструкция, за да се прикрие самоличността на наредителя/бенефициера на плащането или да се свърже с определени лица или субекти.

4. Мерки за разширена комплексна проверка

Включените в санкционните режими лица и образувания продължават да се адаптират и усъвършенстват своите техники за заобикаляне на ЦФС-ФП и да избегнат разкриването и идентифицирането си, като например създаването на сложни мрежи от корпоративни структури с непрозрачна собственост, за да се избегне свързването им със санкционирано лице или структура. Това прави проверката спрямо санкционните списъци за ЦФС-ФП недостатъчна за правилното управление на риска от нарушаване/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП.

Прилагането на мерките за разширена комплексна проверка на клиентите помага на банките да управляват и смекчават рисковете от избягване на ЦФС-ФП.

Банките следва да обмислят използването на допълнителни рискови индикатори, специфични за ФП, към критериите, използвани за подбор на клиенти и наблюдение на текущите отношения с тях, с цел ефективна защита срещу такива рискове. Примерни рискови индикатори са посочени в приложение към настоящите насоки.

За да осигури превенцията срещу финансиране на пролиферацията, банката трябва да:

- използва оценка на риска от финансиране на пролиферацията, за да управлява изградената система за осигуряване на съответствие и информира служителите си за рисковете и за това кои клиенти могат да изложат банката на тези рискове; и
- прилага специфични разширени мерки за комплексна проверка, когато е необходимо (напр. получаване на допълнителна информация за клиента и предварително заявените цел и характер на деловите взаимоотношения; често актуализиране на идентификационните данни на клиента и действителния собственик; получаване на информация за произхода на средства, източника на имуществено състояние и причините за планирани или извършени трансакции; одобрение от висшето ръководство при установяване или продължаване на деловите взаимоотношения с клиент; провеждане на засилен мониторинг на деловите взаимоотношения чрез намаляване на периода и/или увеличаване на броя на прилаганите контроли; изискване на информация от банката на контрагента относно естеството на техния бизнес (където е подходящо).

5. Избягване на риска (дерискинг)

Банките следва да прилагат мерки за контрол, съизмерими с нивото на риска, на който са изложени. Следва да се има предвид, че не е уместно да се прекратяват или ограничават деловите взаимоотношения с цели категории клиенти, без да се отчете задълбочено и изчерпателно тяхното ниво на риск и мерките за намаляване на риска за отделните клиенти в рамките на даден сектор. Избягването на риска не е равнозначно на намаляването му, а по-скоро може да доведе до последващи негативни последици като финансово изключване (financial exclusion).

Добри практики

- Вътрешните правила по превенция от ИП/ФТ, вкл. други относими вътрешнобанкови документи, ясно разграничават рисковете от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП от рисковете от ИП и ФТ (вкл. ЦФС-ФТ);
- Изграден и формализиран процес за ескалация при установено и потвърдено съвпадение (confirmed match) с ЦФС-ФП;
- Банката осигурява прилагането на вътрешните си правила (вкл. по отношение на ЗМФТРОМУ) от страна на своите клонове и дъщерни предприятия;
- Когато банката е в кореспондентски отношения, тя прилага мерките по чл. 44 и 45 от ЗМИП, и Насоките за рисковите фактори на ЕБО, отчитайки рисковете от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП;
- За клиенти, чиято дейност е свързана със стоки, за които се изискват лицензии за износ на изделия с двойна употреба, и стоки които могат да бъдат използвани за граждански и военни цели, банката изисква необходимите лицензи;
- Рискът от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП е отразен в стратегията на банката и рамката за склонност към поемане на риск;
- Въвеждащото и текущото обучение относно рисковете от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП включва служители, ангажирани с текущото наблюдение на клиентите, и служители от бизнес звена (напр. ангажирани с: кредитиране, търговско финансиране);
- Когато банката е определила, че не встъпва или не продължава делови взаимоотношения с определени клиенти поради риск от неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП, тя въвежда и описва (например, във ВП, СОР или рамка за рисков апетит) контролните механизми, чрез които изпълнява това ограничение.

Приложение 1 – Примерни рискови индикатори (червени флагове) за потенциално нарушение/неприлагане и заобикаляне на ЦФС-ФП

Червените флагове (red flags) за финансиране на пролиферацията/финансиране на разпространението на оръжия за масово унищожение (ФП) представляват индикатори за операции или сделки (транзакции) и/или клиенти, които навеждат на съмнение за финансиране на пролиферация.

Всеки рисков индикатор насочва към вероятността от възникване на необичайна или подозрителна дейност. Наличието на отделен самостоятелен индикатор по отношение на клиент или транзакция може да не е достатъчно за съмнение за финансиране на пролиферация, нито непременно да предостави ясна индикация за такава дейност, но такъв индикатор, в зависимост от случая, може да предизвика по-нататъшно наблюдение и проверка. По подобен начин, наличието на няколко индикатора (особено от няколко категории) също може да наложи по-внимателно разглеждане за операциите на даден клиент. Дали един или повече от индикаторите предполагат възникване на съмнение за финансиране на пролиферацията, също зависи от:

- бизнес линиите, продуктите или услугите, които дадена банка предлага;
- как банката взаимодейства със своите клиенти; и
- с какви човешки и технологични ресурси разполага.

Посочените индикатори са предназначени за използване от персонала, отговарящ за спазване на нормативната рамка, скрининг и мониторинг на транзакциите, анализ и проверка на операциите, приемане и управление на клиенти и др. звена в банката, които работят за превенция на ИП/ФТ/ФП. Някои от рисковите индикатори изискват кръстосано сравнение на различни данни (напр. финансови транзакции, клиентски данни, пазарни цени), често налични във външни източници на информация. По тази причина частният сектор (вкл. банките) не винаги проверява тези индикатори. За други индикатори частният сектор се нуждае от допълнителен контекст от компетентните органи, напр. чрез публично-частни партньорства, ангажменти на правоохранителните органи или финансово-разузнавателните служби. Тези индикатори може да варират по степен и не винаги да имат еднаква тежест. При използването на индикатори банките трябва да вземат под внимание и общия клиентски профил, включително информацията от клиента, събрана при комплексната му проверка, методите за търговско финансиране, използвани при транзакциите и други контекстуални за клиента рискови фактори. Някои от рисковите индикатори не кореспондират задължително с потенциално нарушение/неприлагане или заобикаляне на ЦФС-ФП, и за това те не са задължителни, но могат да бъдат полезни за по-доброто разбиране на рисковете от банковия сектор. Списъкът не е изчерпателен, а само очертава срещани индикатори (напр. фиктивни дружества), въз основа на типологии за заобикаляне на санкциите, след публикуване 2018 г. Насоки на FATF за борба с

финансирането на пролиферацията¹⁹ и индикаторите за ФП, посочени в Насоки за оценка и смекчаване на риска от ФП на FATF, юни 2021 г.²⁰.

1. Рискови индикатори, свързани с клиентския профил

- При встъпване във взаимоотношение с клиент, клиентът предоставя неясна или непълна информация за неговата търговска дейност. Клиентът не е склонен да предостави допълнителна информация за своите дейности при запитване;
- По време на следващите етапи от комплексната проверка клиентът (по-специално ако е търговско дружество), неговите собственици или представляващи и управляващи лица се появяват в санкционните списъци или негативни новини, напр.: предходни схеми за пране на пари, измами, други престъпни дейности; публикувана информация от надеждни медии за текущи или минали разследвания или присъди, включително фигуриране в списък с лица с отказано разрешение по режимите за контрол на износа²¹;
- Клиентът е лице, свързано с държава, за която съществуват опасения за пролиферация или заобикаляне на санкциите, напр. чрез бизнес или търговски отношения – тази информация може да бъде получена от националния процес за оценка на риска или съответните национални органи за борба с финансирането на пролиферацията;
- Клиентът е лице, което търгува със стоки с двойна употреба или стоки, подлежащи на експортен контрол, или сложно оборудване, за които няма техническа подготовка, или стоките и оборудването не съответстват на посочената от него дейност;
- Клиент участва в сложни търговски сделки, включващи многобройни посредници в бизнес линии, които не съответстват на посочения от клиента бизнес профил, установен при започване на клиентското взаимоотношение;
- Клиент или контрагент на клиент, деклариран като бизнеспартньор при първоначалната регистрация в банката, извършва трансакции, които предполагат, че действа като бизнес за парични преводи или плащане по сметки (бързо движение на високо обемни трансакции и малък баланс в края на деня без ясни бизнес причини), доколкото дейността на наредителя, навежда на съмнение, че е свързан с провеждана от някои държави политика за пролиферация (като фиктивни компании, работещи в близост до страни, където има опасения за пролиферация или заобикаляне на санкциите), а бенефициентът изглежда свързан с производители или търговци/посредници на стоки, подлежащи на експортен контрол.

---

¹⁹ FATF Guidance On Counter Proliferation Financing, 2018: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Guidance-Countering-Proliferation-Financing.pdf.coredownload.pdf>;

²⁰ Guidance on Proliferation Financing Risk Assessment and Mitigation, 2021: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Financingofproliferation/Proliferation-financing-risk-assessment-mitigation.html>

²¹ <https://www.micmrc.government.bg/bg/registry>, поддържан от Междуправителствен съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към ЕС на Република България. Съдържа информация за 5 публични регистри (2 лицензионни и 3 регистрационни режима) – дружества с действащи лицензи, удостоверения и сертификати. Информация и мотиви за отнети лицензи, сертификати и удостоверения на дружества е налична в протоколи от заседания на съвета, публикувани в секция „Новини“.

- В някои случаи дейността, свързана с наредителите за дадена трансакция, изглежда че има връзка с провеждана от някои държави политика за пролиферация (като фиктивни компании, работещи в близост до страни, където има опасения за пролиферация или заобикаляне на санкциите), а бенефициентите изглежда са свързани с производители или търговци/посредници на стоки, подлежащи на контрол на износа;
- Клиент, свързан с университет или изследователска институция, участва в търговията на стоки с двойна употреба или стоки, подлежащи на експортен контрол.

2. Рискови индикатори, свързани със сметка или трансакция

- Наредителят или бенефициентът на трансакция е физическо или юридическо лице, което обикновено пребивава/има местоживееие в страна/оперира в страна, която е свързана с пролиферация или заобикаляне на санкциите (т.е. КНДР и Иран);
- Титуляр на сметка извършва трансакции за артикули, включени в контролните режими на стоки с двойна употреба или контрол на износа, или титулярят на сметката преди това е нарушавал изискванията на режимите за стоки с двойна употреба или контрол на износа;
- Сметките или трансакциите включват възможни дружества /клиенти или техни контрагенти/ с непрозрачни структури на собственост, фиктивни и подставени компании, напр. компании, които нямат високо ниво на капитализация или показват други индикатори за фиктивно дружество;
- Банката може да идентифицира и други индикатори по време на процеса на оценка на риска от финансиране на пролиферацията, като например дълги периоди на неактивност на сметката, последвани от повишена активност;
- Демонстриране на връзки между представители на дружества, обменящи стоки, напр. едни и същи собственици или ръководство на дружествата, един и същ физически адрес, IP адрес или телефонен номер, или индикации, че дейността на клиента и контрагента му е координирана;
- Титулярят на сметката извършва финансови трансакции чрез няколко нива на контрагенти;
- Движението по сметката или трансакциите, при които наредителят или бенефициентът (клиент на банка-респондент) е с местоживееие в държава със слабо прилагане на съответните задължения по резолюциите на СС на ООН или стандартите на FATF или слаб режим на експортен контрол (също приложим за кореспондентските банкови услуги);
- Клиент иска да използва плащания в брой за покупка на промишлени артикули. За финансовите институции трансакциите са видими чрез внезапен приток на депозирание на пари в брой по сметките на клиента (предприятието/търговското дружество), последвани от теглене на пари в брой;
- Трансакциите се извършват въз основа на договорености за т. нар. „главна книга“ (ledger arrangement), които премахват необходимостта от чести международни финансови трансакции. Договореностите се извършват от свързани компании/дружества, които поддържат запис на трансакциите, извършени от чуждо име. Понякога тези компании правят преводи, за да балансират тези сметки;

- Клиентът използва лична сметка за закупуване на промишлени артикули, които са под експортен контрол или които не са свързани с корпоративни дейности или съвместими с бизнеса на клиента.

3. Индикатори, свързани с корабоплавателния сектор

- ЦФС-ФП за Северна Корея, напр. UNSCR 2270 (2016) ОР 23²², посочват севернокорейското дружество Управление на океанското мореплаване (Ocean Maritime Management/OMMt) и плавателните съдове в анекс III от същата резолюция като икономически ресурс, контролиран и използван от това дружество OMMt и следователно същите са обект на замразяване на активи по силата на ОР 8(d) от Резолюция на СС на ООН 1718 (2006). Резолюция на СС на ООН 2270 (2016) ОР 12 също потвърждава, че “икономически ресурси”, така както са посочени в ОР 8(d) от Резолюция на СС на ООН, включват активи от всякакъв вид, които потенциално може да са използвани за придобиване на средства, стоки или услуги, а също и плавателни съдове (вкл. за мореплаване);
- Търговско дружество е регистрирано на адрес, който вероятно се използва за масова регистрация, напр. гъсто населени жилищни сгради, адреси на пощенски кутии, търговски сгради или промишлени комплекси, особено когато няма конкретика на адреса – посочване на офис, етаж, крило и пр.;
- Физическо или юридическо лица, подготвящо пратката, посочва спедиторска фирма като крайна дестинация на продукта;
- Дестинацията на пратката е различна от местоположението на вносителя;
- Установени несъответствия при договорите, фактури, или други търговски документи, напр. противоречия между името на износителя и името на получателя на плащането; различни цени, посочени на фактури и основни договори; или несъответствия между количеството, качеството, обема или стойността на действителните стоки и техните описания;
- Пратката със стоките има ниска обявена стойност спрямо транспортните разходи;
- Изпращане на стоки, несъвместими с техническото ниво на страната, до която се изпращат, напр. оборудване за производство на полупроводници, което се доставя до страна, която няма такава индустрия;
- Доставка на стоки се извършва по заобиколен начин (ако има налична информация), включително множество дестинации без видима бизнес или търговска цел, индикации за често сменяне на морските флагове, под които се плава или използване на малък или стар флот;
- Доставка на стоки е несъвместима с нормалните географски модели на търговия, напр. страната на местоназначение обикновено не изнася или внася стоките, изброени в документите за търговски сделки;
- Доставка на стоки се насочва през държави със слабо прилагане на съответните задължения съгласно Резолюциите на СС на ООН и стандартите на FATF, или слабо прилагане на законите за контрол на износа;

²² ОР е съкращение за „operative paragraph“ (точка) в резолюциите на СС на ООН, като в тях се посочват конкретни мерки за конкретни физически, юридически лица, образувания и организации.

- Плащането за внесени стоки се извършва от субект, различен от получателя на стоките, без ясни икономически причини, напр. от фалшиви или фиктивни дружества, които не участват пряко в търговската сделка.

4. Индикатори, свързани с търговско финансиране

Севернокорейските ЦФС-ФП, напр. Резолуции на СС на ООН 2087 (2013) ОР²³ 5(a); 2094 (2013) ОР 8, 2270 (2016) ОР 10, 2321 (2016) ОР 3, 2371 (2017) ОР 18, 2375 (2017) ОР 3, уточняват, че физическите и юридическите лица, изброени в приложения I и II към резолюциите, подлежат на замразяване на активи, наложено чрез ОП 8(d) от Резолюция 1718 на Съвета за сигурност на ООН (2006). Тези определени субекти включват и търговски дружества.

- Преди одобрението за разкриване на сметката клиентът иска акредитив за търговска сделка за превоз на стоки с двойна употреба или стоки, обект на експортен контрол;
- Липса на пълна информация или несъответствия, идентифицирани в търговски документи и финансови потоци на клиента, като: имена, фирми, адреси, крайна дестинация и др.;
- Трансакциите включват инструкции за плащане или данни за плащане от/ дължими на контрагент, който не е посочен в оригиналния акредитив или другата документация.

---

²³ Виж бележка 20.